

*Elogi de la prosa poètica. Un text inèdit de J.V. Foix
sobre Josep Pla de l'any 1953*

Xavier Pla

En un carta datada al Mas Pla el 3 de desembre de 1952, Josep Pla escrivia al seu incansable editor Josep M. Cruzet, director de l'Editorial Selecta: “Em diuen que Foix i Espriu fan grans elogis del meu llibre de Girona. Per què no els suggereix que donin una conferència a la llibreria sobre la meva obra? Potser podria resultar bé.” Quinze dies després, Cruzet li responia: “Foix i Espriu han acceptat donar una conferència sobre vostè a l'*alimón*.” I, encara, al mes de febrer ja de l'any 1953, Cruzet afegia: “Millorarem la idea de la conferència. Seran dues a base dels equips Espriu-Serrahima i Foix-Vilanova.” La correspondència d'aquells mesos, editada per la professora Maria Josepa Gallofré amb el títol *Amb les pedres disperses* (Destino, 2003), deixa constància dels preparatius: Cruzet demana insistentment a Pla que hi sigui

present. L'escriptor li respon que, més que conferències, preferiria que fossin "diàlegs".

Finalment, dins de les "Sesiones de Cultura Literaria" de la Casa del Libro, van tenir lloc els dos actes sobre l'obra literària de Josep Pla: el 14 d'abril van parlar J.V. Foix, "La poesia i el llenguatge", i Maurici Serrahima, "Figura i paisatge". Tres dies més tard, Salvador Espriu, "El Temps, Josep Pla i el seu nou llibre *Les hores*", i Antoni Vilanova, "Josep Pla i la seva obra". Les conferències van ser un èxit de públic i constitueixen, potser, un dels primers actes que, encara en plena clandestinitat i repressió, van donar visibilitat pública a la literatura catalana. No tan sols Pla hi va voler ser present: també hi van assistir un nombre important d'amics, admiradors i col·legues d'ofici com Jaume Vicens Vives, Josep M. de Sagarra, Carles Soldevila, Tomàs Garcés, Rossend Llates, Josep Benet, Ramon Sugranyes, Josep Vergés o Juan Ramón Masoliver. Segons el seu editor, només el primer dia, Pla va vendre dos-cents exemplars i va estar-se fins a tres hores signant llibres. Una nota apareguda a la premsa de l'època ("Esto pasa, esto dicen... Media hora de cola para una dedicatoria de Pla", *El Noticiero Universal*, 18 d'abril de 1953) informava que cada lector va haver de fer una llarga cua i esperar mitja hora com a mínim per aconseguir la signatura de l'autor empordanès, el qual, en pocs anys, havia publicat onze volums, inèdits o no, a l'Editorial Selecta, però que encara no tenia la popularitat que li donarien, per exemple, els seus *homenots* o, naturalment, *El quadern gris*. Una reveladora fotografia d'aquell vespre dona testimoni d'un Pla enriolat signant els seus llibres a l'altell de la llibreria de la ronda de Sant Pere, davant per davant d'un Sagarra i un Soldevila, expectants (Elle, "Josep Pla en el altillo", *Destino*, 25 d'abril de 1953, p. 21). La conferència de Salvador Espriu, un text extraordinari titulat "El temps, Josep Pla i el seu nou llibre *Les hores*", es va acabar publicant dins *Raixca. Miscel·lània de literatura catalana* (Mallorca, 1953, ps. 135-138). La d'Antoni Vilanova, titulada "La obra de Josep Pla", va aparèixer dins la revista *Ínsula* el 15 novembre següent (avui es pot llegir dins *Auge y supervivencia de una cultura prohibida. Literatura catalana de post-*

guerra, Destino, 2005, ps. 332-337). Sembla que la intervenció de Serrahima, que, segons Cruzet, “es va fer una mica pesat”, no va acabar de convèncer Pla i no s’ha donat a conèixer mai. En una nota del 25 d’abril d’aquell any del seu dietari *Del passat quan era present, II (1948-1958)* (PAM, 2004), Serrahima, que aquell dia va fer la coneixença personal de Pla, afirma que quan Cruzet li va fer la proposta de la xerrada va quedar una mica desconcertat, ja que li havia “tocat” parlar de “paisatge i figures”. Es dedueix, de la mateixa nota del dietari, que en la seva intervenció Serrahima hauria definit Pla com un “espectador” davant de la realitat, cosa que l’autor d’*El carrer Estret* li hauria rebut en la dedicatòria escrita en l’exemplar de *Pa i raïm* que el primer li havia portat: “Em presenta com un espectador —com un tipo que sistemàticament s’evadeix, que fuig. És possible. Des del punt de vista de les seves idees, què vol dir un espectador? Em presenta com un anticristià, com un tipo incapaç de sentir allò que podríem anomenar el carinyo?” La jugada propagandística de les conferències sobre l’obra de Pla pocs dies abans de Sant Jordi va sortir bé, i va quedar rematada per un fet inesperat: el 23 d’abril, *La Vanguardia* va publicar per primera vegada des de feia anys una columna, amb dibuix, dedicada a Josep Pla (“Trabajos del escritor”), dins la secció “Ecos de la vida literaria”, sense nom, però probablement deguda a Masoliver. Segons Cruzet, per fi s’havia “trencat el veto d’en Galinsoga”.

J.V. Foix no va poder assistir personalment a la conferència. Sabem, també gràcies al mateix testimoni de Serrahima, que va ser Foix qui va triar explícitament parlar sobre poesia i llenguatge en l’obra de Josep Pla. Però el 14 d’abril era de viatge a Itàlia i el seu text el va llegir el poeta Josep Romeu. Pot sorprendre l’interès de Foix per la prosa de Pla, el qual, *a priori*, a diferència de Verdaguer o Sagarra, no semblaria formar part dels seus autors catalans predilectes. Es devien conèixer de les redaccions dels diaris i dels consells de les revistes on van coincidir als anys vint i trenta i des d’on van protagonitzar algunes polèmiques polítiques sonades, sobre el nacionalisme o el feixisme, sobre Maurras o política italiana de l’època.

Encara que no devien tenir una relació continuada d'amistat, en les seves *Notes per a un diari*, Pla anota diverses visites a Foix, a casa seva, acompanyat del poeta i novel·lista Ventura Ametller: el 15 de març de 1964, per exemple, després d'una tarda a Sarrià, transcriu amb ironia: "Incapacitat de comprendre la literatura d'aquest vell amic tan simpàtic" (*La vida lenta*, Destino, 2014, p. 229). En la seva conferència sobre Foix, Gabriel Ferrater posa junts els noms dels dos escriptors i explica que "la generació representada arquetípicament per Foix i per Pla es caracteritzava per ser la primera generació d'escriptors catalans que va preferir la seva expressió personal per damunt de, diguem-ne, l'expressió d'una idea de servei al país i d'organització col·lectiva" (*Foix i el seu temps*, Quaderns Crema, 1987, p. 31).

Més curiós és que la correspondència de Pla amb l'editor Cruzet aporta alguns altres elements, potser menors, de la relació entre els dos grans noms de la prosa i la poesia catalanes contemporànies. En una carta del 15 de febrer de 1952, per exemple, Cruzet diu a Pla que "En Foix, que és un gran admirador seu i al mateix temps molt entès en qüestions gramaticals i filològiques, creu que, si li deixéssim revisar el text dels seus volums —que diu que amb una nit en tindria prou— milloraria extraordinàriament". La proposta de Foix hauria consistit a "fer encara més viu i natural el seu llenguatge, diu que de vegades una frase de vostè de gir empordanès no ho és del tot per culpa d'una paraula". Per sorpresa, Pla va acceptar que Foix fes de corrector seu "a condició de no modificar el text ni d'enravenar-lo excessivament". Cruzet li va enviar l'original del llibre *El vent de garbí*, però se'n perd la traça i potser la pressa per poder publicar el llibre per Sant Jordi va fer-los-en desistir.

La conferència de Foix, que es va titular finalment "Llenguatge i poesia en l'obra d'En Josep Pla", la va conservar Pla al seu mas entre múltiples retalls de diari que ara la Càtedra Josep Pla de la Universitat de Girona està digitalitzant. Inèdita fins ara, troba el seu lloc públic per primera vegada a les pàgines de la *Revista de Catalunya*, de la qual Foix va ser col·laborador i fins i tot director durant l'any 1934. És versemblant pensar que, després de la lectura pública

a l'antiga llibreria Catalònia, Josep Romeu donés personalment a Pla l'original mecanografiat, que conté algunes correccions a mà del mateix poeta i també algunes indicacions prosòdiques en vermell. En una carta del 17 de maig següent, Romeu deia a Pla: “Guardo un bon record de la nostra ràpida coneixença llavors de l'homenatge que us varen tributar i que tant us devíem tots plegats. Us felicito per l'èxit, pels innombrables èxits de llavors i de sempre. Fou un plebiscit, alhora que un reconeixement unànim.”

Aquest text de J.V. Foix és excepcional no tan sols pel que diu, sinó també, i sobretot, per com està escrit; tant per la reflexió que avança sobre la poeticitat de la prosa de Pla com per la mateixa materialitat de la seva escriptura. Escrit probablement a Port de la Selva, “una de les viles de pescadors de l'Empordà extrem”, Foix hi assaja un insòlit intent d'explicació de la prosa de Josep Pla que és també, no podia ser d'altra manera, un esforç de fer explícita la seva poètica i la seva pròpia definició de poesia. No pot estranyar a ningú que el punt comú d'interès de Foix i Pla sigui el de la prosa poètica, essent com eren tots dos fervorosos lectors dels poemes en prosa de Baudelaire, com va estudiar Manuel Guerrero en el volum col·lectiu *Josep Pla, memòria i escriptura* (Universitat de Girona, 2001, ps. 235-245).

El punt de partida de la seva reflexió és considerar Pla no com un periodista o, com es deia llavors, un “publicista”, sinó com un veritable escriptor, com un “creador”, com un “home lliurat honestament al seu ofici, amorós dels instruments i manyac amb la matèria, escrupolós i, potser, difícil, i, no en dubto gens, exigent”. Per això, es fixa en la plena intencionalitat literària de la prosa de Pla, ben lluny d'aquells lectors o crítics que només es fixaven (i es fixen) en el seu caràcter descriptiu o informatiu. Foix, que curiosament no esmenta el llibre *Cadaqués*, un volum que li hauria servit com cap altre per exemplificar el millor de la seva reflexió literària, estira la prosa referencial de Pla cap a la poesia, però no pas cap al poema en prosa, que ell va practicar tan admirablement, sinó cap a la prosa poètica. Fidel a la seva concepció de la literatura, Foix

destaca essencialment la corporeïtat lingüística, la carnalitat lèxica, la materialitat estilística de la frase en la prosa de Pla i, sobretot, la seva capacitat de fer immediata i present la realitat. És una prosa, segons Foix, plena, densa, saturada, més oberta a l'imprevisible del que semblaria a simple vista: "Allò que assegura la vitalitat de les proses del nostre admirat col·lega és l'aparició, inesperada o provocada, d'un joc de mots, del meravellós concret, do i recompensa dels qui es lliuren al risc de l'especulació literària, i s'hi adeliten." Segons Foix, de tan real com és la realitat evocada en la seva prosa, Pla s'acostaria, també, a la irrealitat. Es tractaria, doncs, d'una prosa formalitzada literàriament en la qual, sobtadament, les combinacions insòlites de mots, o l'aparició fulgurant d'una imatge o bé d'un "un mot brusc", "un mot, rar per la seva situació en el text, extraordinari per la seva qualitat d'expressió i, malgrat tot, imprescindible", capgirarien totalment el sentit donant una significativa llum nova al lector. Potser només, anys després, Salvador Oliva, al capítol "Prosa rítmica i prosa poètica" del seu llibre imprescindible *Introducció a la mètrica* (1986), havia abordat l'obra de Pla des del punt de vista de la prosa poètica i arribà, tot s'ha de dir, a unes conclusions semblants a les de Foix.

No hi ha dubte que, posant la prosa de Pla al centre de la seva lupa o col·locant-la davant del seu mirall, Foix parla, en aquest text interessantíssim, d'ell mateix i de la seva poesia: "Els objectes més immediats esdevenen imatges i aquestes, per art o per do, s'ordenen en un món que ja no és facsímil ni còpia del concret immediat, ans la seva projecció en un espai on personatges, objectes i paisatges es conjuguen harmoniosos amb novel·les claredats." Una última reflexió. És ben lícit pensar, si aquest text, magnífic, s'hagués donat a conèixer en el seu moment entre els lectors de bona fe, com hauria pogut ser de diferent i de positiva la recepció de l'obra de Josep Pla en la cultura catalana del moment. Vull agrair a Jordi Cornudella, Maria Josepa Gallofré, Manuel Carbonell, Salvador Oliva i Manuel Guerrero els seus comentaris, i sobretot a Frank Keerl Pla, la Fundació Josep Pla i la Fundació J.V. Foix la seva col·laboració.

J.V. FOIX

LLENGUATGE I POESIA EN L'OBRA D'EN JOSEP PLA

Si em complac, en hores inconstants, a la lectura d'en Pla; si, en situacions extremes, la substància dels seus textos ens allibera del real immediat, o, inversament, ens dona, tèbia i humida, la il·lusió de l'immediat, és per la poesia menys rigorosa que fèrtil que la integra. La inèrcia aparent del nostre escriptor, la seva il·lusòria vagabunderia, el seu flairar atzarós ençà i enllà de les solanes mairals, la seva solitud en un univers de sons, de perfums i de colors, el seu apregonar per l'univers dels mots i de les imatges, l'inscriuen entre els poetes.

Fixem-nos en els mots: en una expressió sense abast, en un paràgraf on creuríeu que l'artesà s'hi assaja honestament com a tal, un mot brusc en capgira radicalment la lectura. En un altre on simplement narra, mostra o descriu, us sobta, autònom, l'insòlit. L'expressió immediata en En Pla, carnal, alterna amb l'essencial enmig d'accessoris comuns, amb l'exclusió, sovint obstinada, dels mots d'atzar, esforçant-se, constrenyent-se a expressar-se amb el vocabulari d'ús, útil i gairebé popular. Tot d'una, amb informe plenitud, us sorprèn amb un mot, rar per la seva situació en el text, extraordinari per la seva qualitat d'expressió i, malgrat tot, imprescindible. Un és temptat de dir que el llenguatge d'En Pla, la seva excel·lència tot i els accessoris, la seva densitat, la seva saturació i àdhuc els seus pleonasmes, satisfà els uns i els altres dels lectors per l'empremta exclusiva que hi donen els mots anòmals i les imatges nòmades que en el llenguatge poètic són les paraules elementals.

D'ací que el llenguatge d'En Pla, equívocament comú amb l'enganyosa preocupació d'ésser usual i universal, gràcies a la iniciativa de certs mots, a la conjunció, autònoma o provocada, d'adjectius i substantius, esdevé essencial i obertament poètic.

Ignoro els procediments de treball d'En Pla; però gosaria assegurar que, malgrat d'ésser un artesà de la literatura amb totes les característiques que designen l'home lliurat honestament al seu

ofici, amorós dels instruments i manyac amb la matèria, escrupolós i, potser, difícil i, no en dubto gens, exigent, els més característics, a gust meu, dels seus textos, per llur mobilitat en zones uniformes, per llur ritme essencial, per llur potestat sobirana, són, no us alarmeu, automàtics. És a dir: que, malgrat la precisió indiscutible de l'escriptor, el turment de la creació i les dures exigències de l'obrer manual, allò que assegura la vitalitat de les proses del nostre admirat col·lega és l'aparició, inesperada o provocada, d'un joc de mots, del meravellós concret, do i recompensa dels qui es lliuren al risc de l'especulació literària, i s'hi adeliten.

No és pas que en Pla insereixi en els seus textos poemes en prosa; ni que el ritme traeixi l'escriptor habituat a jugar amb la cesura. El poema en prosa es mou per un mecanisme singular tot diferent del poema rimat i oposat a la prosa anomenada poètica. Ni tampoc, ni tan solament amb reserves, no intentem d'insinuar que la seva prosa sigui aqueixa prosa poètica que encisa els incauts. Ans bé que en la realització de les seves narracions, en la transcripció d'un real aparentment fictici, que no és l'absolut, dels seus contes, En Pla, per les seves oscil·lacions en el món incisiu o pintoresc dels personatges i de llur paisatge, per la rara aparició, fulgurant, de certs mots i de determinades imatges, amb dissimul o amb reserva, caute o, per ventura, malfiat, copsa, vacil·lant, una més alta realitat. Allò que és opac hi esdevé transparent i, l'ambigu, natural i vigorós. Els objectes més immediats esdevenen imatges i aquestes, per art o per do, s'ordenen en un món que ja no és facsímil ni còpia del concret immediat ans la seva projecció en un espai on personatges, objectes i paisatges es conjuguen harmoniosos amb novel·les claredats. No és pas l'irreal, ni, tampoc, l'imaginari. Ni menys una aparença. Les perspectives són les mateixes i els personatges nobles o quotidians, els que ja coneixem. Vull dir que, emfàtics o negligents, són reductibles i accessibles; però apareixen més robusts i més nets en llur singularitat, i essencials. El transeüent insuficient està segur de recordar-los i intenta d'intervenir en el tràfec llur, gosa de tractar-los familiarment i, fins que algú no li descobreix la facècia, no s'adona de l'artifici.

D'ací la diferència fonamental entre el món poètic del vers o de la prosa poemàtica, i la prosa literària ordenada per l'enginy d'un escriptor original amb sensibilitat de poeta.

En el poema en vers, en algun dels poetes actuals, el mot, alliberat de clofolla i pel·lofa, es presenta a l'espectador inhabituat com un altre mot: l'estel, el roc o la rosa no són ja allò que expressen en el llenguatge ordinari; no són tampoc, i menys encara, un concepte. Certs poetes valoren els mots de nou i assagen d'ordenar-los en espais inèdits on l'estel apregona un estany, el roc, en vesprejar, braça per cales insegures i la rosa gravita en una constel·lació celeste. O, per ventura i afanyós de puritats, deixa que els mots, alliberats de llur genealogia, s'experimentin a ells mateixos i s'estableixin per voluntat pròpia. És en la nit clara del poeta radical que els mots elegeixen llurs afinitats, es conjuren, conspiren per pròpia voluntat o granen en erms obscurs i inaccessibles. S'atrauen amb tentacles ignorats o es repel·leixen amb urc; fullen per amagar en llurs pròpies ombres afeccions clandestines o llurs inconfessables preferències. Els mots, impel·lits pel poeta, en establir-se en una realitat que no és la realitat palpable ni tan solament la seva projecció en un espai mental, s'experimenten i es proven, es glorifiquen o s'anorreen amb fulgurant privadesa en la lluminositat de l'Instant. Més enllà del poema, alguns mots larvats que el poeta pretenia d'excloure, proven en llur sobtada metamorfosi llurs ales recents, s'acosten als focs follets de llur singular maresme i s'hi abrusen gloriosos per a gaudir de la mort en el jaç càlid de les pròpies cendres.

Els poetes que prefereixen els mots articulats, que es complauen en el joc de la rima i dels ritmes, que calculen i mesuren, que es malfien de la paraula que galleja el seu exotisme i que pugnen per adaptar llur fantasia a una norma, defugen també en llurs poemes les il·lusions de la realitat i accepten el llenguatge de la creació. Industriosos o inspirats, verifiquen més enllà de la retòrica usual el fictici, i, per deure o per gaudi, es complauen a llur exposició. Cap d'aquests poetes no té però la intenció de reproduir els objectes en llur tràfec mundà; no imita llur presència ni es disbauxa en llur companyia,

ans els empra amb pes i volums nous per a establir-los en una altra realitat on ell mateix, si hi és hàbil, s'exclou per a ésser espectador.

En les seves proses, En Pla s'evadeix en el paisatge limítrof, i s'hi instal·la, voluntari, en una presència evident sense projectar-la a zones proscrites ni transcriure'n, exclusivament, el meravellós. Amb ull de perdiu i orella de llebre, copsa les veus, les olors i les colors, com els poetes, i se'n fa un clos que, oh divina sorpresa!, és el clos del comú. La poesia, per a ell, és ací: en l'ametller precís, a la cantonada amb asprors d'escata, a l'ombra pelosa d'un cep, al moll regalimant d'algues, a l'obac pedrós d'una ermita. Amb els senys goluts flaira el fonoll, el vi i la pinassa i se'n fa un tot present i immediat. S'hi exilia i ens hi exilia a tots. Els personatges que hi circulen no són les ombres inestables que molts de poetes veuen projectar-se en la desolació d'uns murs de calç, ans breguen, matussers o distingits, parlen, es belluguen i es toquen, carnals. No enyora el passat amb camèlies lunars en jardins de menta, ni les dames defallents en una nit espessa de lilàs; ni deleja un futur progressista amb potestats funcionals, galàxies televisades i combustibles sintètics. Ama l'hora que passa amb xarxes de pluja, branqueigs de vents i cels d'agost amb els secrets de llurs focs celestes. L'home com és: brom, amb l'ull sauló, feinejant entre dos llustres, el pescador admirat de la seva existència per a qui el temps no és i per a qui el món es mou per als altres; el tavernari que, got en mà i capcot, viu mil vides i en consum mil més.

En Pla que exalta l'oci, que es complau en la defensa del tedi i que clama per l'adveniment de l'ataràxia universal, treballa, com els poetes, en la vetlla i en el son. La seva obra, entre nosaltres d'una densitat poc comuna, lliurada a un públic vast de lectors, té validesa general. El lector del país s'hi defineix còmodament, i la precisió, o la poètica imprecisió de les imatges que en altres escriptors compta per al judici, llur coordinació, diríeu que no hi són essencials. Amb llenguatge eficaç, lliura tot de secrets, i els misteris que desvetlla el vent del nord pels ports esquius i les valls anònimes d'una comarca que tots dos estimem, es purifiquen quan En Pla assaja d'explicar-nos-els. Ni el mite, doncs, ni l'obscur ni l'inconcebible.

En les seves proses hi ha ritme i mesura: No els del vers, ans els propis de la prosa que en En Pla s'escauen d'ésser els del pensament. Moviment i cadència que es fan ostensibles en quasi tots els textos d'aquest escriptor, inclosos els articles circumstancials. Recordo, per la seva claredat, i l'esmento com a exemple, el contingut de les *Cartes de lluny*, on l'oració és concisa, el lèxic incisiu i el pintoresc temperat. En la nota curta sobre *Elna*, la vila rossellonesa, pensament, acció i estil s'integren en un conjunt harmoniós de paràgrafs nets, fàcils i elegants. I el mateix ordre de composició el trobem en tot de capítols de *Coses vistes* i de *Girona*. Em costa de descobrir, en els llibres d'En Pla, el rauxós. Jo diria que hi és sempre temperat i correcte; només els prejudicis que acompanyen l'obra i la persona d'un escriptor han fet que algú hi cerqués el pintoresc afectat i el descriptiu picant. Però ni tan solament els contes dels seus darrers llibres justifiquen un parer tan insensat.

Si els llegim ara, en ple desmanegament neonaturalista, els contes de l'índex de *Bodegó amb peixos* i de *Pa i raïm*, clàssicament narratius, i les imatges que els il·lustren tenen només el picant que és precisament el del nostre terror i que els clàssics no refusarien. Què és el que fa, doncs, que En Josep Pla sigui un escriptor de raça, en la doble accepció d'home de nissaga pairal i d'alta categoria intel·lectual?

Quan bufa la tramuntana en una de les viles de pescadors de l'Empordà extrem, a entrada d'hivern, el paisatge, aspre de natura, s'escurça, la gent s'encaua darrere els secrets de les xarxes vençudes i, dels teulats adversos, salten, monòtons i espessos, els olis somnolents. Els tamarius en fuga s'afanyen a salvar llur indigència en l'íntima desolació d'un còrrec, i els focs de les llars i les alimares dels fars s'apaguen. Tot en mar i en terra cruix, i els ceps i les oliveres es debaten tràgicament entre sòlides negrors nefastes. Les barques sanglotten arrupides en un tou de moltes mortes i els gavians, dessemparats, tot llançant crits metafísics, salven el sutge dels serrats i s'arredossen als camps benèvolos. Les veus malèfiques del mar i les funestes del vent s'acorden en un clam llarg i aflictiu. La Tristesia, deessa eterna, amb parracs de misèria, rumbeja, solitària, pels molls.

Us sentiu empresonats per un tremall tibant d'algues seques i no sabeu què fer. L'angoixa de la solitud és universal i ni el diàleg amb les ombres és fàcil.

Tot d'una, el temps canvia. Brollen clarors noves de les pregoneses dels núvols i de les cales, les veus negres i sinistres de les aigües i dels vents s'ofeguen pels covals de les pedreres i un pescador i, darrere seu, tots, desamarra i taral·leja una tonada secular. No és encara la plenitud excessiva i estàtica del mateix paisatge en una diada d'estiu. Però els qui hi som, establim, com si fos per primer cop, contacte amb aquell punt ideal que senyoreja els extrems.

En el llenguatge d'En Josep Pla la poesia hi clareja com la celística que corona les Alberes quan el nord, vençut, s'ajoca en altes valls. La seva prosa aconsegueix de mantenir-se en aquell punt que assenyala el pas a la bonança, i s'hi satisfà. Tan fàcil de saber on és, però tan difícil de mantenir-s'hi.